

W ZESZYCIE

Rozwój technologii cyfrowych umożliwił digitalizację nagrań, ich uporządkowanie oraz udostępnienie w postaci internetowych baz danych łączących materiał dźwiękowy z metadanymi i narzędziami wyszukiwawczymi. *Baza nagrań gwar mazowieckich* zawiera materiał do badań nad różnicowaniem językowym Mazowsza w ujęciu przestrzennym, społecznym i chronologicznym.

Metoda analizy słowotwórstwa gniazdowego pozwala na precyzyjne rozgraniczenie funkcjonowania nazw drzew i tworzonych od nich formacji na *-ina* w konkretnych znaczeniach ('drzewo rosnące', 'las, zarośla, skupisko tych drzew', 'drewno tego drzewa', ewentualnie 'owoc (lub inna część) tego drzewa') w polszczyźnie XVI-wiecznej i współczesnej.

Współczesny użytkownik języka polskiego żyje w nieustannie zmieniającym się cyfrowym środowisku komunikacyjnym. Wyniki pilotażowych badań potwierdzają tezę, że algorytmy pełnią funkcję normatywną w praktyce językowej polskich użytkowników. Funkcja ta przejawia się w dwóch mechanizmach: aktywnej korekcie oraz milczącej akceptacji (braku reakcji na formy wątpliwe).

Wejście w życie 1 stycznia 2026 r. jednej z poprawek w zakresie pisowni, które wprowadzają regułę dotyczącą stosowania wielkiej litery w zapisie pojedynczych nazw wyrobów przemysłowych, nieoczekiwanie okazało się sporą komplikacją, jeśli chodzi o oddawanie w piśmie nazw leków i produktów farmaceutycznych. Reguła ta wymaga mianowicie od piszących wiedzy pozajęzykowej, czasami nawet specjalistycznej, oraz drobiazgowej analizy znaczeniowej tekstu.

Postulowana poprawność użycia nazw państw, utożsamiana z zastosowaniem nazwy zgodnej ze standaryzacją dokonaną przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami RP, w polskich aktach prawnych oraz w tekstach języka prawniczego nie zawsze jest przestrzegana. Konsekwencje błędnego użycia nazw krajów wykraczają poza sferę językową.

Listy polskich emigrantów ze Stanów Zjednoczonych z lat 1890–1891 i amerykańskich szeregowców z okresu wojny secesyjnej z lat 1861–1865 nie tylko dają możliwość wglądu w doświadczenia grup społecznych, które zwykle pozostawiają po sobie niewiele świadectw pisanych, ale też stanowią cenne źródło do badań historycznojęzykowych.

Słowa kluczowe: dialektologia – dialekt mazowiecki – archiwum nagrań – humanistyka cyfrowa – język mówiony – słowotwórstwo gniazdowe – formacje na *-ina* – nazwy drzew – nazwy drewna – norma językowa – normatywność algorytmiczna – autokorekta – sztuczna inteligencja – duże modele językowe – kodyfikacja – kultura języka – reforma ortografii polskiej 2026 – nazwy produktów farmaceutycznych – nazwy handlowe – chrematonimy – apelatywizacja – wielka i mała litera – toponomastyka – nazwy państw – błędy toponimiczne – język prawny – język prawniczy – nieelitarna korespondencja – epistolografia – emigranci polscy w Stanach Zjednoczonych – gwara chełmińsko-dobrzyńska – szeregowcy Armii Skonfederowanych Stanów Ameryki – XIX wiek.